



Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,  
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε  
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

## Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

« Παραρλάμα» Δημοσθένη Βουτυρά: μελέτη ρεαλιστικού  
διηγήματος

ΧΑΡΙΤΩΝ ΜΑΔΕΝΔΗΣ



ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ  
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2013



## ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

**ΠΡΑΞΗ:** «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ:** Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

**ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ:** ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

**ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ:** Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ:** ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

**ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ:** ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρά Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: [centre@komvos.edu.gr](mailto:centre@komvos.edu.gr)



## **Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ**

### ***Τίτλος***

«Παραρλάμα» Δημοσθένη Βουτυρά: μελέτη ρεαλιστικού διηγήματος

### ***Δημιουργός***

Χαρίτων Μαδενλής

### ***Διδακτικό αντικείμενο***

Νεοελληνική λογοτεχνία

### ***(Προτεινόμενη) Τάξη***

Β΄ Λυκείου

### ***Χρονολογία***

Μάιος 2013

### ***Διδακτική/θεματική ενότητα***

—

### ***Διαθεματικό***

Όχι

### ***Χρονική διάρκεια***

Οκτώ διδακτικές ώρες

### ***Χώρος***

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης, Wiki.

### ***Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή***

Για την επιτυχή υλοποίηση του σεναρίου απαιτείται τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο. Οι μαθητές καλούνται να συνεργαστούν τόσο μέσα στην τάξη όσο και στο περιβάλλον του Wiki. Για αυτό είναι σημαντικό να γίνει πετυχημένος χωρισμός σε ομάδες ικανοποιώντας τόσο τις επιθυμίες των μαθητών όσο και την ανάγκη να είναι τέτοια η σύνθεση των



ομάδων, ώστε να γίνονται απρόσκοπτα οι δραστηριότητες (χάρη στη δυνατότητα συνεργασίας των μαθητών και έξω από τη σχολική αίθουσα) και να επιτυγχάνεται το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα με την αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών και κυρίως με την ώθηση που μπορούν να δώσουν στην ομάδα οι μαθητές που διαθέτουν περισσότερες δεξιότητες και γνώσεις.

Η ευχέρεια στη χρήση Η/Υ αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση του σεναρίου, καθώς προβλέπεται όλες οι δραστηριότητες να εκπονηθούν σε περιβάλλον Wiki και να αναρτηθούν σε ιστολόγιο και επιπλέον οι μαθητές να κάνουν χρήση γνωστών εφαρμογών όπως το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένων (Word), το πρόγραμμα παρουσίασης (PowerPoint) και το διαδίκτυο, αλλά και πιο απαιτητικών εφαρμογών όπως τα προγράμματα δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών, τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων και λεξικά και το πρόγραμμα δημιουργίας ταινιών (Movie Maker).

Όπως γίνεται αντιληπτό, πρέπει όλες τις διδακτικές ώρες να υπάρχει διαθέσιμο εργαστήριο πληροφορικής στο σχολείο, εξοπλισμένο με τουλάχιστον πέντε Η/Υ καθώς και με τα απαραίτητα μέσα για προβολή ταινίας (βιντεοπροβολέα και σύστημα ήχου).

### ***Εφαρμογή στην τάξη***

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

### ***Το σενάριο στηρίζεται***

—

### ***Το σενάριο αντλεί***

—

## **B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ**

Το αναλυτικό πρόγραμμα για το μάθημα της Λογοτεχνίας Β΄ Λυκείου περιέχει τη διδασκαλία των λογοτεχνικών ρευμάτων του ρεαλισμού και του νατουραλισμού και τη μελέτη αντίστοιχων λογοτεχνικών έργων που ανθολογούνται στο σχολικό βιβλίο.



Το σενάριο προβλέπει την εξέταση βασικών αρχών του ρεαλισμού και του νατουραλισμού μέσω της μελέτης του διηγήματος «Παραρλάμα» του Δημοσθένη Βουτυρά. Οι μαθητές δουλεύοντας κυρίως ομαδικά και με τη χρήση εφαρμογών των Η/Υ εντοπίζουν τα κύρια γνωρίσματα του ρεαλισμού και νατουραλισμού στο διήγημα και σε άλλες μορφές τέχνης, διαπιστώνουν τους τρόπους με τους οποίους το λογοτεχνικό κείμενο πραγματεύεται το θέμα και το παρουσιάζει στον αναγνώστη, εκφέρουν άποψη για το υλικό που εξετάζουν, προβληματίζονται για ζητήματα όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός και η λογοκρισία στην τέχνη και παράγουν το δικό τους κείμενο διασκευάζοντας το διήγημα ή αναπτύσσοντας την άποψή τους για τα θέματα που το διήγημα πραγματεύεται.

## Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

### *Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο*

Οι μαθητές μέσω της υλοποίησης του σεναρίου μελετούν τα χαρακτηριστικά των λογοτεχνικών ρευμάτων του ρεαλισμού και του νατουραλισμού προβληματιζόμενοι κυρίως για το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού και τις αιτίες που το προκαλούν. Το διήγημα «Παραρλάμα» του Δημοσθένη Βουτυρά που αποτελεί βασικό κείμενο μελέτης στο σενάριο πραγματεύεται το θέμα του κοινωνικού αποκλεισμού και έχει ρεαλιστικά και νατουραλιστικά χαρακτηριστικά τα οποία μπορούν εύκολα να διακρίνουν οι μαθητές, καθώς το έργο, που χαρακτηρίζεται αριστούργημα από τους μελετητές, είναι κατανοητό και αρεστό στους μαθητές, χάρη στη σαφή δομή, την κατανοητή γλώσσα και την πρωτοτυπία του.

Στην επίτευξη των παραπάνω στόχων συμβάλλει η εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου με την παρέμβαση του διδάσκοντα όπου αυτό κριθεί απαραίτητο. Επιπλέον, η χρήση των Η/Υ καθιστά το μάθημα πιο ελκυστικό στους μαθητές ενεργοποιώντας αυτούς που κατά την παραδοσιακή διεξαγωγή του μαθήματος θα ήταν αμέτοχοι. Επίσης, η εργασία των μαθητών σε περιβάλλον Wiki



επεκτείνει τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών και μεταξύ μαθητών και διδασκόντα εκτός σχολικής τάξης.

Η εφαρμογή των παραπάνω μεθόδων και η εκπόνηση εργασιών που δεν περιορίζονται μόνο στην απλή αναζήτηση και καταγραφή πληροφοριών καθιστά πιο ενεργητικό τον ρόλο των μαθητών, οι οποίοι καλούνται να κρίνουν, να επιλέξουν, να συνθέσουν, να δημιουργήσουν δικά τους κείμενα ή έργα τέχνης, προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις των δραστηριοτήτων, οι οποίες είναι σχεδιασμένες πάνω σε συγκεκριμένα δεδομένα που δίνονται στους μαθητές και απαιτούν οργανωμένη δουλειά από αυτούς και όχι σύντομες απαντήσεις της στιγμής σε ερωτήσεις του τύπου «σχολιάστε το απόσπασμα», όπως γίνεται πολλές φορές κατά την παραδοσιακή διεξαγωγή του μαθήματος της Λογοτεχνίας.

#### **Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ**

##### ***Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής***

Με τη διδασκαλία του σεναρίου αναμένεται οι μαθητές:

- να κατανοήσουν το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού εντοπίζοντας τις αιτίες που το προκαλούν
- να συνειδητοποιήσουν τον σημαντικό βαθμό στον οποίο οι κοινωνικές συνθήκες επηρεάζουν την ψυχική κατάσταση και τη συμπεριφορά των μελών μιας κοινωνίας
- να κατανοήσουν πως προβλήματα που αντιμετώπισε η ελληνική κοινωνία στις αρχές του 20ου αιώνα επανεμφανίζονται μετά από έναν αιώνα
- να διαπιστώσουν τη στενή σχέση που συνδέει την κοινωνία με τη λογοτεχνική παραγωγή, καθώς η λογοτεχνία είναι καθρέφτης των κοινωνικών συνθηκών της εποχής κατά την οποία γράφεται
- να συνειδητοποιήσουν τη μεγάλη επίδραση που ασκεί η τέχνη στο κοινό στο οποίο απευθύνεται, ώστε να επιδιώκεται η χειραγώγησή της από τα εκάστοτε





καθεστώα, τα οποία συχνά λογοκρίνουν έργα τέχνης που θεωρούν ότι βλάπτουν τα συμφέροντά τους.

### ***Γνώσεις για τη γλώσσα/λογοτεχνία***

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές:

- να κατανοήσουν τη διαφορετική σημασία που έχουν οι λέξεις *ρεαλισμός, ρεαλιστής, ρεαλιστικός* σε διαφορετικά συμφραζόμενα
- να γνωρίσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού και του νατουραλισμού ως λογοτεχνικών ρευμάτων
- να συνειδητοποιήσουν ότι τα ρεύματα του ρεαλισμού και του νατουραλισμού δεν περιορίζονται μόνο στη λογοτεχνία αλλά αφορούν και άλλες μορφές της τέχνης
- να κατανοήσουν τις ιδιαίτερες συνθήκες της ελληνικής κοινωνίας στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, που οδήγησαν στην εμφάνιση των λογοτεχνικών ρευμάτων του ρεαλισμού και του νατουραλισμού
- να κατανοήσουν τα μέσα (γλώσσα, ύφος, αφηγηματικές τεχνικές) με τα οποία η λογοτεχνία πραγματεύεται και προβάλλει τα θέματα που την απασχολούν.

### ***Γραμματισμοί***

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές να μπορούν:

- να διακρίνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού και του νατουραλισμού στα λογοτεχνικά κείμενα
- να εντοπίζουν και να αξιολογούν τα μέσα με τα οποία τα λογοτεχνικά κείμενα παρουσιάζουν τα θέματα τα οποία πραγματεύονται
- να ερμηνεύουν και να αξιολογούν διάφορα έργα τέχνης ως προς τον βαθμό με τον οποίο πετυχαίνουν να αποδώσουν με ελκυστικό για το κοινό τρόπο τα θέματα που πραγματεύονται
- να παράγουν διαφορετικού τύπου κείμενα και καλλιτεχνικά έργα για να εκφράσουν τις απόψεις τους



- να χειρίζονται με ευχέρεια ηλεκτρονικές εφαρμογές που αφορούν τη γλώσσα και τη λογοτεχνία, όπως είναι τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων και τα ηλεκτρονικά λεξικά, καθώς και εφαρμογές ευρείας χρήσης, όπως είναι τα προγράμματα δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών, τα προγράμματα παρουσιάσεων και οι μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο
- να συνεργάζονται στο πλαίσιο μιας ομάδας τόσο μέσα στη σχολική τάξη όσο και στον εικονικό χώρο του Wiki
- να πλοηγούνται κριτικά στο διαδίκτυο, όχι ως παθητικοί δέκτες πληροφοριών αλλά ως συνδιαμορφωτές του παγκόσμιου διαδικτυακού υλικού μέσω του σχολιασμού στο Youtube και της ανάρτησης προσωπικού υλικού στην ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια Βικιπαίδεια και στο ανοιχτό διαδικτυακό λεξικό Βικιλεξικό.

### *Διδακτικές πρακτικές*

Κατά την υλοποίηση του διδακτικού σεναρίου προβλέπεται κυρίως η εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου με παράλληλη παρέμβαση του διδάσκοντα όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο. Η συνεργασία μεταξύ συμμαθητών και μεταξύ μαθητών και καθηγητή επεκτείνεται, χάρη στη χρήση του Wiki, και πέρα από τη σχολική τάξη με στόχο να επιτευχθεί στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό η αναγκαία ανατροφοδότηση που έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του παραγόμενου υλικού και την ανάλογη απόκτηση δεξιοτήτων από τους μαθητές. Επίσης, προβλέπεται η εκπόνηση ατομικών εργασιών τις οποίες επιλέγουν οι μαθητές από μια σειρά δραστηριοτήτων που τους προτείνεται, με στόχο να αναπτύξουν τυχόν καλλιτεχνικές τους τάσεις.

## **Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ**

### *Αφετηρία*

Το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με τις ιδιαίτερα δύσκολες κοινωνικές συνθήκες που το προκαλούν είναι επίκαιρο, καθώς η σημερινή ελληνική κοινωνία είναι αντιμέτωπη με ανάλογα προβλήματα περισσότερο από κάθε άλλη





φορά εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει και της αποδοχής από μεγάλη μερίδα του ελληνικού πληθυσμού ακραίων ιδεολογιών που στρέφονται ενάντια σε κατώτερα κοινωνικά στρώματα με βίαιο πολλές φορές τρόπο. Για τον παραπάνω λόγο κρίνεται χρήσιμο να εξεταστεί το θέμα με αφορμή ένα λογοτεχνικό κείμενο, ενδιαφέρον για μαθητές εφηβικής ηλικίας που λίγο πριν την ενηλικίωσή τους είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι γύρω από σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα. Η τέχνη και στην προκειμένη περίπτωση το λογοτεχνικό κείμενο που αποτελεί αντικείμενο μελέτης εισάγουν με ιδιαίτερα ελκυστικό τρόπο τους μαθητές στη συζήτηση για το θέμα που εξετάζεται.

### ***Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο***

Η μελέτη λογοτεχνικών έργων που εντάσσονται στα ρεύματα του ρεαλισμού και του νατουραλισμού περιλαμβάνεται στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β΄ Λυκείου. Βασικό στόχο του Προγράμματος Σπουδών αποτελεί η επισήμανση του κοινωνικού προβληματισμού που αναδύεται στα έργα του ρεαλισμού. Επίσης, το θέμα του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί θέμα εξέτασης στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας της ίδιας τάξης, με στόχο να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές γύρω από το συγκεκριμένο κοινωνικό πρόβλημα και να ενισχυθεί η προσπάθειά τους να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν τον κόσμο που τους περιβάλλει.

Οι δραστηριότητες που προτείνει το διδακτικό σενάριο εξυπηρετούν την επίτευξη των παραπάνω στόχων, καθώς οι μαθητές καλούνται να διερευνήσουν το διαχρονικό πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού, να εξετάσουν πώς η λογοτεχνία και άλλες μορφές τέχνης το προβάλλουν και να προβληματιστούν για τις αιτίες που το προκαλούν και το καθιστούν επίκαιρο.

### ***Αξιοποίηση των ΤΠΕ***

Οι ΤΠΕ στο παρόν σενάριο αξιοποιούνται είτε ως εργαλεία που διευκολύνουν τη φιλολογική έρευνα σε σώματα κειμένων, ηλεκτρονικά λεξικά και ιστοσελίδες με



ιστορικό περιεχόμενο είτε ως εφαρμογές που ενθαρρύνουν την έκφραση των μαθητών μέσω κειμένων διαφόρων ειδών που αξιοποιούν την εικόνα, τον ήχο και το βίντεο. Επίσης, αξιοποιούνται και εφαρμογές των ΤΠΕ, όπως η δημιουργία εννοιολογικού χάρτη, που ευνοούν την κριτική αντιμετώπιση από τους μαθητές του υλικού που εξετάζουν. Η εκπαιδευτική διαδικασία χάρη στη χρήση των ΤΠΕ γίνεται πιο ελκυστική, καθώς δημιουργείται ένα αυθεντικό επικοινωνιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο παράγουν οι μαθητές τα κείμενά τους είτε πρόκειται για άρθρα που θα αναρτηθούν σε ιστολόγιο και σε ανοιχτές ιστοσελίδες συνεργασίας, όπως η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια Βικιπαίδεια και το διαδικτυακό Βικιλεξικό, είτε για απλά σχόλια σε δημοφιλείς διαδικτυακούς τόπους, όπως το Youtube. Τέλος, η χρήση του Wiki επιτρέπει τη συνεργασία μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής διαδικασίας (μαθητών και διδασκόντα) πέρα από τη σχολική τάξη συμβάλλοντας στην απαιτούμενη ανατροφοδότηση.

### ***Κείμενα***

#### *Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων*

*ΚΝΛ Β' Λυκείου:*

Βουτυράς, Δημοσθένης, [«Παραρλάμα»](#)

#### *Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό*

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Ζουμπουλάκη, Γ. 2011. Μια θρυλική συνοικία, μια καταραμένη ταινία. *Το Βήμα*, 5-6-2011. <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=404776&h1=true#commentForm> [2-5-2013]

Λυκούργου, Ν. 2011. Δημοσθένης Βουτυράς, «Παραρλάμα» Ένας ήρωας στα ίχνη του Θεού. *Κονδυλοφόρος* 10: 63-78.

Παρίση, Ι. & Παρίση, Ν. 2000. [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#). Αθήνα: ΟΕΔΒ (άρθρο για τον ρεαλισμό).



## Ταινίες

[Συνοικία το όνειρο](#), Αλέκος Αλεξανδράκης, 1961 [00:04-00:07].

## Βίντεο

[Νυχτερινός επισκέπτης: Αλέκος Αλεξανδράκης](#) [00:32-00:35] (ντοκιμαντέρ) [πηγή: Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ].

[Παραρτάμα, γραφιστικό αφήγημα](#), Πέτρου, Θ. & Βανέλλου, Δ. [πηγή: [www.netschoolbook.gr](http://www.netschoolbook.gr)]

## Ιστοσελίδες

Πύλη για την ελληνική γλώσσα: [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής](#), [Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων](#)

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: [Ελληνική Ιστορία](#)

[Βικιπαίδεια](#)

[Βικιλεξικό](#)

## *Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις*

Στην Α΄ φάση (διάρκειας μιας διδακτικής ώρας), κατά την οποία αναμένεται οι μαθητές να εισαχθούν στο θέμα της διδακτικής ενότητας με τρόπο που αξιοποιεί τις γνώσεις και τα βιώματά τους (Χοντολίδου 2012), καλούνται οι μαθητές χωρισμένοι σε πέντε ομάδες να εξακριβώσουν τη χρήση των λέξεων *ρεαλισμός*, *ρεαλιστής* και *ρεαλιστικός* στον καθημερινό και επιστημονικό λόγο γράφοντας προτάσεις με τις λέξεις αυτές και αναζητώντας στα [Σώματα Κειμένων](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα παραδείγματα χρήσης των λέξεων. Τονίζεται στους μαθητές ότι στις προτάσεις που έγραψαν ή άντλησαν από τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων πρέπει να γίνεται διαφορετική χρήση των λέξεων, προκειμένου και με τη χρήση του [ηλεκτρονικού λεξικού](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα να διαπιστωθούν όλες οι σημασίες των λέξεων, τις οποίες καλούνται οι μαθητές να αποτυπώσουν σε ένα λήμμα που θα συνθέσουν οι ίδιοι με τη χρήση των προτάσεων που έγραψαν ή



άντλησαν από τα σώματα κειμένων. Επίσης, στη συνέχεια οι μαθητές πρέπει να αναζητήσουν τη λέξη *ρεαλισμός* στην εφαρμογή εικόνες μιας διαδικτυακής μηχανής αναζήτησης (προτείνεται η πολύ γνωστή στους μαθητές μηχανή αναζήτησης [Google](#)) και να επιλέξουν δύο φωτογραφίες οι οποίες κατά τη γνώμη τους θα ταίριαζαν περισσότερο να συνοδεύσουν την εργασία τους. Το υλικό αυτό θα αναρτηθεί από τις ομάδες στο Wiki της τάξης που πρέπει από πριν να έχει δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός, προκειμένου να είναι διαθέσιμο στους μαθητές για την εκπόνηση της εργασίας τους στο σπίτι. Συγκεκριμένα καλούνται οι μαθητές ανά ομάδες να συνεργαστούν εκτός σχολικής τάξης και αξιοποιώντας τις εργασίες όλων των ομάδων να γράψουν ένα πλήρες λήμμα για τις λέξεις *ρεαλισμός*, *ρεαλιστής*, *ρεαλιστικός*, συνοδεύοντάς το με δύο εικόνες που θεωρούν πιο ταιριαστές. Την επόμενη διδακτική ώρα η ολομέλεια της τάξης θα επιλέξει την πιο πετυχημένη και ολοκληρωμένη εργασία, η οποία θα αναρτηθεί σε ένα ιστολόγιο της τάξης με θέμα τον ρεαλισμό καθώς και στο ελεύθερο διαδικτυακό λεξικό [Βικιλεξικό](#), όπου δεν υπάρχει λήμμα για τις λέξεις που μελετούν οι μαθητές.

Κατά τη διαδικασία που περιγράφεται παραπάνω είναι φανερή η προσπάθεια να επιτευχθεί η όσο το δυνατό μεγαλύτερη συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσω της συνεργασίας που εξασφαλίζει η χρήση του Wiki ακόμη και εκτός σχολικής τάξης και σχολικού ωραρίου (Παντζαρέλας 2012). Αποτέλεσμα της εφαρμογής της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου με την παράλληλη αξιοποίηση των εργαλείων Web2 αναμένεται να είναι η εκπόνηση όσο το δυνατόν πληρέστερων εργασιών από τους μαθητές. Ο βαθμός συνεργασίας των μαθητών και η πληρότητα των εργασιών τους αποτελούν κριτήρια αξιολόγησής τους κατά την Α' φάση του σεναρίου.

Στη Β' φάση (διάρκειας έξι διδακτικών ωρών) οι μαθητές αξιοποιώντας τις γνώσεις που αποκόμισαν κατά την εκπόνηση των δραστηριοτήτων της προηγούμενης φάσης εισάγονται στο θέμα της ενότητας που είναι η εξέταση του ρεύματος του ρεαλισμού στη λογοτεχνία. Έτσι έχοντας σχηματίσει μια σαφή εικόνα για τη σημασία



του όρου «ρεαλισμός» στον καθημερινό λόγο, την τέχνη και την επιστήμη, θα εξετάσουν το ρεαλισμό ως λογοτεχνικό ρεύμα. Όλες οι ομάδες καλούνται σε μία διδακτική ώρα (τη δεύτερη ώρα εφαρμογής του σεναρίου) να μελετήσουν το λήμμα για τον ρεαλισμό που περιέχεται στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#). Συγκεκριμένα πρέπει να αποδελτιώσουν τις πληροφορίες που αφορούν τον χρόνο και τόπο εμφάνισης του ρεαλισμού γενικά στην τέχνη και ειδικά στη λογοτεχνία, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ως λογοτεχνικού ρεύματος, τις διαφορετικές του μορφές, τους κύριους εκπροσώπους και τα έργα με τα οποία εμφανίστηκε στην Ελλάδα. Πρέπει να οργανώσουν την απάντησή τους με έναν εννοιολογικό χάρτη (προτείνεται η χρήση του [Text 2 Mind Map](#)), η χρήση του οποίου καθιστά πιο παραστατική την απάντηση και εξυπηρετεί σε μεγάλο βαθμό την ευκολότερη εξαγωγή συμπερασμάτων και την κριτική θεώρησή τους από τους μαθητές ασκώντας τους στην αναζήτηση της πιο εύστοχης διατύπωσης των συμπερασμάτων τους (Οικονόμου 2013). Και η εργασία αυτή πρέπει να αναρτηθεί στο Wiki για να ακολουθηθεί η ίδια διαδικασία βελτίωσης των εργασιών από τους μαθητές με σκοπό την ανάρτηση της πιο ολοκληρωμένης απάντησης στο ιστολόγιο της τάξης, όπως έγινε και κατά την Α΄ φάση εφαρμογής του σεναρίου.

Την τρίτη και τέταρτη διδακτική ώρα είτε ο διδάσκοντας είτε κάποιος μαθητής που το επιθυμεί και έχει ανάλογο ταλέντο θα διαβάσει το διήγημα «Παραρλάμα» του Δημοσθένη Βουτυρά στην τάξη. Προκειμένου να γίνει κατανοητή από τους μαθητές η ένταξη του διηγήματος στο λογοτεχνικό ρεύμα του ρεαλισμού, χαρακτηριστικό του οποίου είναι η αληθοφάνεια και η πειστική απόδοση της πραγματικότητας, θα αναζητήσουν οι μαθητές κατά ομάδες στο διαδίκτυο (προτείνεται η χρήση της ιστοσελίδας του [Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού](#)) πληροφορίες για τις συνθήκες διαβίωσης στις πόλεις την εποχή στην οποία αναφέρεται το διήγημα (αρχές 20ού αι.) και θα γράψουν ένα σχετικό άρθρο εμπλουτίζοντας το με εικονογραφικό υλικό. Στη συνέχεια θα διαπιστώσουν σε ποιο βαθμό αποτυπώνονται οι πληροφορίες αυτές στο διήγημα και με ποια μέσα (αφηγηματικές τεχνικές, σχήματα λόγου, γλώσσα) το





λογοτεχνικό έργο αποδίδει τις συνθήκες ζωής της εποχής του. Μετά το τέλος της τέταρτης διδακτικής ώρας προβλέπεται, όπως έγινε και με την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων που προηγήθηκαν, να συνεργαστούν οι μαθητές για τη σύνθεση της πιο ολοκληρωμένης εργασίας που θα αναρτηθεί στο ιστολόγιο της τάξης.

Την πέμπτη και έκτη διδακτική ώρα οι ομάδες μελετούν την ηθική συμπεριφορά των ηρώων του διηγήματος, αναλύουν τις αιτίες της συμπεριφοράς αυτής, τη σχολιάζουν και εντοπίζουν τους τρόπους με τους οποίους το λογοτεχνικό κείμενο παρουσιάζει τους χαρακτήρες, προκειμένου να αναζητηθούν στο κείμενο χαρακτηριστικά του νατουραλισμού. Στη φάση αυτή κάθε ομάδα θα εκπονήσει διαφορετική δραστηριότητα ως εξής:

- 1η ομάδα: Θα παρουσιάσει τη συμπεριφορά των ηρώων του διηγήματος απέναντι στον Φάρμα και θα εκφέρει άποψη για τη συμπεριφορά αυτή και τις αιτίες που την προκάλεσαν.
- 2η ομάδα: Θα παρουσιάσει και θα σχολιάσει τις αντιδράσεις των «συναδέλφων» του Φάρμα, όταν βλέπουν επανειλημμένα να γράφεται η μυστηριώδης λέξη στον τοίχο αναζητώντας τις αιτίες αυτών των αντιδράσεων.
- 3η ομάδα: Θα παρουσιάσει την ψυχική κατάσταση του Φάρμα και τις αντιδράσεις του στο διήγημα και επίσης θα αναπτύξει τις αιτίες στις οποίες οφείλονται οι πράξεις του και η κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ήρωας.
- 4η ομάδα: Θα μελετήσει από το άρθρο «Δημοσθένης Βουτυράς, Παραρλάμα. Ένας ήρωας στα ίχνη του Θεού» της φιλόλογου Νίκης Λυκούργου το απόσπασμα στο οποίο η συγγραφέας του άρθρου παραθέτει τη δική της και άλλες απόψεις μελετητών για τον Φάρμα ως λογοτεχνικό ήρωα. Στη συνέχεια οι μαθητές θα επιλέξουν την άποψη με την οποία συμφωνούν και θα την αναπτύξουν σε ένα άρθρο.





- 5η ομάδα: Θα εξετάσουν τη στάση του αφηγητή απέναντι στον Φάρμα και τις αιτίες που οδήγησαν στην ψυχική του ερήμωση εντοπίζοντας στο κείμενο και παρουσιάζοντας τα σχετικά χωρία.

Οι εργασίες θα αναρτηθούν στο Wiki της τάξης προκειμένου να σχολιαστούν από τον διδάσκοντα και μετά από πιθανές βελτιώσεις από τους μαθητές να αναρτηθούν στο ιστολόγιο.

Οι δραστηριότητες της έβδομης διδακτικής ώρας στηρίζονται σε οπτικοακουστικό υλικό το οποίο προτείνεται να προβληθεί στην ολομέλεια της τάξης, έστω και αν δεν αφορά τις εργασίες που θα εκπονήσουν όλες οι ομάδες. Συγκεκριμένα, θα προβληθεί σύντομο απόσπασμα τριών λεπτών από τη νεορεαλιστική ταινία [«Συνοικία το όνειρο»](#) του Αλέκου Αλεξανδράκη καθώς και το [γραφιστικό αφήγημα](#) που δημιούργησαν ο Θανάσης Πέτρου και ο Δημήτρης Βανέλλης εμπνευσμένοι από το διήγημα.

Στη συνέχεια οι δύο πρώτες ομάδες θα αναζητήσουν γνωρίσματα του ρεαλισμού (τα οποία τους είναι γνωστά από προηγούμενες δραστηριότητες) στην ταινία, θα παρακολουθήσουν σύντομο απόσπασμα από τη συνέντευξη του Αλέκου Αλεξανδράκη στην εκπομπή της ΕΡΤ [«Νυχτερινός επισκέπτης»](#) του Άρη Σκιαδόπουλου και, αφού διαβάσουν το άρθρο της εφημερίδας *Το Βήμα* με τίτλο [«Μια θρυλική συνοικία, μια καταραμένη ταινία»](#) του Γιάννη Ζουμπουλάκη που αφορά τις αντιδράσεις που προκάλεσε η προβολή της ταινίας του Αλεξανδράκη, θα αναπτύξουν σε ένα άρθρο τους λόγους στους οποίους αποδίδουν τις αντιδράσεις αυτές. Θα αναρτήσουν το άρθρο αυτό ως σχόλιο στο παραπάνω άρθρο της εφημερίδας *Το Βήμα* (δυνατότητα που δίνει η ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας). Επιπλέον, θα γράψουν με τη μορφή σύντομου σχολίου την άποψή τους για τη λογοκρισία έργων τέχνης στον ιστοχώρο του [YouTube](#), όπου είναι αναρτημένο απόσπασμα της δημοσιογραφικής εκπομπής «Η μηχανή του χρόνου» της NET με θέμα την αντιμετώπιση της ταινίας από αρχές και κοινό.



Οι υπόλοιπες τρεις ομάδες θα εντοπίσουν τους τρόπους με τους οποίους το γραφιστικό αφήγημα αποδίδει το νατουραλιστικό χαρακτήρα του διηγήματος και θα συντάξουν κριτική για τη γραφιστική διασκευή του έργου την οποία θα γράψουν συντομευμένη ως σχόλιο στον ιστοχώρο του [YouTube](#), όπου είναι αναρτημένο το γραφιστικό αφήγημα. Οι εργασίες των ομάδων θα σχολιαστούν από τον διδάσκοντα στο Wiki και μετά από τις πιθανές διορθώσεις στις οποίες θα προβούν οι μαθητές θα επιλεγεί η καλύτερη για την ανάρτηση στο ιστολόγιο, όπως έγινε και με όλες τις δραστηριότητες που προβλέπει το σενάριο.

Στο τέλος της ώρας θα παρουσιαστούν στους μαθητές οι ατομικές εργασίες μεταξύ των οποίων θα επιλέξουν μία και θα εκπονήσουν στο σπίτι μέχρι την επόμενη διδακτική ώρα, οπότε και θα την παρουσιάσουν στην τάξη.

Η αξιολόγηση των μαθητών γίνεται κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου είτε από τους ίδιους τους μαθητές, οι οποίοι καλούνται να δουν με προσοχή τις εργασίες των συμμαθητών τους στο Wiki και να επιλέξουν αυτήν που θα αναρτήσουν στο ιστολόγιο της τάξης, είτε από τον διδάσκοντα μέσω του σχολιασμού των εργασιών στο Wiki. Κριτήρια αξιολόγησης των εργασιών αποτελούν η σαφήνεια, η πληρότητα, η ποιότητα του λόγου, η πρωτοτυπία. Επίσης, ο διδάσκων αξιολογεί τη συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα παρακολουθώντας τον βαθμό εμπλοκής τους στις ομαδικές δραστηριότητες και σε όσες απαιτούν από τους μαθητές την εξέταση και τον σχολιασμό των εργασιών όλων των ομάδων μέσω του Wiki.

Κατά τη Γ' φάση οι μαθητές προχωρούν στη σύνθεση του δικού τους λόγου αξιοποιώντας τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απέκτησαν στις δύο προηγούμενες φάσεις (Χοντολίδου 2012). Καλούνται, λοιπόν, οι μαθητές να εκπονήσουν ατομικά στο σπίτι μια εργασία την οποία θα επιλέξουν από πολλές που προτείνονται και αφορούν:

- Την παρουσίαση του θέματος του κοινωνικού αποκλεισμού στις μέρες μας.



- Την παρουσίαση του θέματος της επίδρασης που ασκεί η τέχνη και των κρουσμάτων λογοκρισίας<sup>1</sup>.
- Την παρουσίαση του διηγήματος «Παραρλάμα» είτε με ένα άρθρο που πρόκειται να δημοσιεύσουν τα παιδιά στην ελεύθερη διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια [Βικιπαίδεια](#) είτε με ένα αρχείο PowerPoint ή Movie Maker.

Η αξιολόγηση των μαθητών αφορά τον βαθμό στον οποίο αποκτήθηκαν γνώσεις και δεξιότητες στις δύο προηγούμενες φάσεις και αξιοποιούνται στην εκπόνηση των εργασιών της Γ' φάσης. Συγκεκριμένα, οι εργασίες της πρώτης ομάδας απαιτούν να έχουν κατανοήσει οι μαθητές το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού και να είναι σε θέση να εντοπίσουν ανάλογα κρούσματα στη σύγχρονη εποχή αναλύοντας τις αιτίες που τα προκαλούν. Οι εργασίες της δεύτερης ομάδας απαιτούν να είναι σε θέση οι μαθητές να αναλύουν το θέμα της μεγάλης επίδρασης που ασκεί η τέχνη και να εξηγούν τους λόγους για τους οποίους ακόμη και σε δημοκρατικά καθεστώτα αλλά κυρίως σε αυταρχικά περιορίζεται η ελεύθερη έκφραση των καλλιτεχνών. Τέλος, οι εργασίες της τρίτης ομάδας απαιτούν να έχουν κατανοήσει οι μαθητές το περιεχόμενο, τα μηνύματα, τις ιδιαίτερες κοινωνικές συνθήκες την ηθική συμπεριφορά και τις σχέσεις των ηρώων στο διήγημα, προκειμένου να τα παρουσιάσουν είτε με τη μορφή γραπτού λόγου είτε αξιοποιώντας τις ιδιαίτερες καλλιτεχνικές τους τάσεις.

---

<sup>1</sup> Οι δύο παραπάνω εργασίες μπορούν να έχουν όποια μορφή επιθυμούν οι μαθητές (άρθρο, διήγημα, ποίημα, σύντομο θεατρικό κείμενο, σκίτσο, αρχείο PowerPoint, αφίσα).



## ΣΤ. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

### Φύλλο εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες

Κατά τη διάρκεια των επόμενων μαθημάτων θα ασχοληθούμε με τον ρεαλισμό στη λογοτεχνία. Θα εκπονήσουμε σχετικές εργασίες τις οποίες θα αναρτήσουμε σε μια σελίδα στο διαδίκτυο με σχετικό θέμα.

### Α΄ ΦΑΣΗ

Οι λέξεις **ρεαλιστής, ρεαλισμός, ρεαλιστικός** χρησιμοποιούνται ως ειδικοί όροι από την επιστήμη και τη λογοτεχνία αλλά και στον καθημερινό λόγο από όλους μας. Μία ενότητα της διαδικτυακής μας σελίδας θα αφορά τη χρήση των λέξεων αυτών και θα περιλαμβάνει το υλικό που θα δημιουργήσουμε στις παρακάτω δραστηριότητες.

### Δραστηριότητες πρώτης διδακτικής ώρας

1. Να γράψετε μία πρόταση με καθεμιά από τις λέξεις αυτές.
2. Τα σώματα κειμένων είναι ηλεκτρονικές συλλογές κειμένων που διαθέτουν διάφορες ιστοσελίδες. Μια από αυτές τις πιο εύχρηστες και έγκυρες ιστοσελίδες είναι [Η Πύλη για την ελληνική γλώσσα](#), όπου υπάρχει αποδελτιωμένο τα αρχείο των εφημερίδων *Μακεδονία* και *Τα Νέα*. Στα σώματα κειμένων των εφημερίδων αυτών να αναζητήσετε τις παραπάνω λέξεις και να καταγράψετε δύο προτάσεις για καθεμιά από τις τρεις λέξεις, όπου γίνεται διαφορετική χρήση των λέξεων.
3. Στο [ηλεκτρονικό λεξικό της Πύλης](#) να αναζητήσετε τις λέξεις που χρησιμοποιήσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα και να καταγράψετε τις διαφορετικές τους σημασίες. Ως παραδείγματα για τις σημασίες που αναφέρονται στο λεξικό να χρησιμοποιήσετε τις προτάσεις που γράψατε και αυτές που επιλέξατε από τα σώματα κειμένων στην παραπάνω δραστηριότητα.



4. Όπως γνωρίζετε οι διαδικτυακές μηχανές αναζήτησης (μια από αυτές είναι της Google) δίνουν τη δυνατότητα να αναζητηθούν εικόνες από ιστοσελίδες. Αναζητήστε στην εφαρμογή Εικόνες των μηχανών αναζήτησης τη λέξη **ρεαλισμός** και επιλέξτε δύο φωτογραφίες που κατά τη γνώμη σας αποδίδουν με πιο πετυχημένο τρόπο δύο διαφορετικές σημασίες της λέξης αιτιολογώντας την επιλογή σας.
  
5. Το υλικό κάθε ομάδας θα αναρτηθεί στο Wiki της τάξης. Στο σπίτι να συνεργαστείτε μεταξύ σας τα μέλη κάθε ομάδας και αξιοποιώντας το υλικό που αναρτήθηκε από όλες τις ομάδες να συνθέσετε μια νέα πιο ολοκληρωμένη εργασία την οποία θα παρουσιάσετε στην τάξη την επόμενη διδακτική ώρα, προκειμένου να επιλέξουμε στην ολομέλεια της τάξης τη σελίδα που θα αναρτήσουμε στο ιστολόγιο το οποίο φιλοδοξούμε να δημιουργήσουμε με θέμα τον ρεαλισμό. Να έχετε υπόψη σας ότι τα λήμματα που θα επιλέξουμε θα τα αναρτήσουμε στο ελεύθερο διαδικτυακό λεξικό [Βικιλεξικό](#).



## **Β΄ ΦΑΣΗ**

Όπως διαπιστώσαμε στις προηγούμενες δραστηριότητες μια από τις χρήσεις της λέξης *ρεαλισμός* αφορά τη λογοτεχνία. Στο ρεύμα αυτό ανήκει και το διήγημα του Δημοσθένη Βουτυρά «Παραρλάμα» που θα μελετήσουμε τις επόμενες διδακτικές ώρες.

### **Δραστηριότητες δεύτερης διδακτικής ώρας**

Στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#) υπάρχει λήμμα για τον ρεαλισμό. Να το διαβάσετε και να αποδελτιώσετε τις απαραίτητες πληροφορίες τις οποίες θα οργανώσετε με τη βοήθεια ενός εννοιολογικού χάρτη (προτείνεται η χρήση του [Text 2 Mind Map](#)). Οι πληροφορίες που θα αποδελτιώσετε πρέπει να αφορούν:

- τον χρόνο και τόπο εμφάνισης του ρεαλισμού γενικά στην τέχνη και ειδικά στη λογοτεχνία,
- τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ως λογοτεχνικού ρεύματος,
- τις διαφορετικές του μορφές,
- τους κύριους εκπροσώπους και τα έργα με τα οποία εμφανίστηκε στην Ελλάδα.

Τον εννοιολογικό πίνακα που δημιουργήσατε να τον αναρτήσετε στο Wiki της τάξης, ώστε να έχουμε όλοι πρόσβαση σε αυτό από τον προσωπικό μας υπολογιστή. Στο σπίτι σε συνεργασία με τα άλλα μέλη της ομάδας σας να προσέξετε τους εννοιολογικούς χάρτες των άλλων ομάδων και, αν το θεωρείτε απαραίτητο, να διορθώσετε ή να συμπληρώσετε τον δικό σας χάρτη. Την επόμενη διδακτική ώρα θα αποφασίσουμε στην ολομέλεια της τάξης ποιον από τους χάρτες θα αναρτήσουμε στο ιστολόγιό μας.





### Δραστηριότητες τρίτης και τέταρτης διδακτικής ώρας

Θα διαβάσουμε το διήγημα στην τάξη. Όπως διαπιστώσαμε στις προηγούμενες δραστηριότητες στόχος του ρεαλισμού είναι η αληθοφάνεια και η πειστική απόδοση της πραγματικότητας. Για να κρίνουμε σε ποιο βαθμό ισχύει αυτό για το διήγημα που μελετούμε πρέπει να εξακριβώσουμε ποια είναι αυτή η πραγματικότητα την εποχή στην οποία αναφέρεται. Αυτή την κατεύθυνση έχουν οι δραστηριότητες που θα εκπονήσουμε στη συνέχεια.

1. Αναζητήστε πληροφορίες για τις συνθήκες ζωής στα αστικά κέντρα της Ελλάδας κατά την εποχή στην οποία αναφέρεται το διήγημα (αρχές 20ού αι.). Πλούσιο και έγκυρο υλικό μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού. Να γράψετε ένα άρθρο με το παραπάνω θέμα συνοδευοντάς το με σχετικές φωτογραφίες.
2. Ποιες από τις παραπάνω πληροφορίες που αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης στα αστικά κέντρα της Ελλάδας των αρχών του 20ού αι. εντοπίζετε στο διήγημα; Με ποια μέσα αποδίδονται οι συνθήκες αυτές στο διήγημα (αφηγηματικές τεχνικές, εκφραστικά μέσα, γλώσσα).

Τις παραπάνω δραστηριότητες να τις αναρτήσετε στο Wiki, προκειμένου να τις σχολιάσει ο διδάσκοντας και αντλώντας πιθανόν και από τις εργασίες των άλλων ομάδων να προβείτε σε πιθανές διορθώσεις, ώστε να είστε έτοιμοι για την παρουσίαση των εργασιών σας, κατά την οποία θα επιλεγεί από την ολομέλεια της τάξης αυτή που θα αναρτηθεί στο ιστολόγιο της τάξης.



### Δραστηριότητες πέμπτης και έκτης διδακτικής ώρας

Αποκορύφωμα και πιο ακραία εκδοχή του ρεαλισμού θεωρείται ο νατουραλισμός, λογοτεχνικό ρεύμα που αποδίδοντας σχεδόν φωτογραφικά την πραγματικότητα και με εξονυχιστικές περιγραφές μελετά την ηθική συμπεριφορά των ηρώων, οι οποίοι παρουσιάζονται ως δέσμοι εξωτερικών δυνάμεων (όπως οι κοινωνικές συνθήκες) και εσωτερικών παρορμήσεων (όπως τα έμφυτα πάθη). Κάτω από αυτές τις επιδράσεις οι ήρωες του νατουραλισμού υποβιβάζονται ηθικά και αποκτηνώνονται. Για να εξακριβώσουμε την ένταξη του διηγήματος στο λογοτεχνικό ρεύμα του νατουραλισμού θα μελετήσουμε την ηθική συμπεριφορά των ηρώων. Αυτή τη φορά θα εκπονήσουμε κατά ομάδες διαφορετικές δραστηριότητες.

- 1η ομάδα: Να παρουσιάσετε τη συμπεριφορά των ηρώων του διηγήματος απέναντι στον Φάρμα. Να περιλάβετε στην εργασία σας την άποψή σας για τη συμπεριφορά αυτή και τις αιτίες που την προκάλεσαν.
- 2η ομάδα: Να παρουσιάσετε και να σχολιάσετε τις αντιδράσεις των «συναδέλφων» του Φάρμα, όταν βλέπουν επανειλημμένα να γράφεται η μυστηριώδης λέξη στον τοίχο. Ποιες είναι οι αιτίες αυτών των αντιδράσεων κατά την άποψή σας;
- 3η ομάδα: Να παρουσιάσετε την ψυχική κατάσταση του Φάρμα και τις αντιδράσεις του στο διήγημα. Να αναπτύξετε τις αιτίες στις οποίες οφείλονται οι πράξεις του και την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ήρωας.
- 4η ομάδα: Η φιλόλογος Νίκη Λυκούργου στο άρθρο της με τίτλο «Δημοσθένης Βουτυράς, Παραρλάμα. Ένας ήρωας στα ίχνη του Θεού» παραθέτει τη δική της και άλλες απόψεις μελετητών, κάποιες αντικρουόμενες μεταξύ τους, για τον Φάρμα. Να επιλέξετε αυτήν που συμφωνεί με τη δική σας άποψη και να την αναπτύξετε σε ένα άρθρο.
- 5η ομάδα: Οι συγγραφείς ρεαλιστικών έργων αποφεύγουν την προσωπική τους κρίση για όσα συμβαίνουν αφήνοντας τα γεγονότα να μιλήσουν μόνα



τους. Ωστόσο, δεν είναι δυνατό να μη φανεί έστω και έμμεσα στο έργο τους η στάση τους απέναντι σε όσα συμβαίνουν. Έτσι και στο διήγημα φαίνεται η στάση του αφηγητή απέναντι στον Φάρμα και τις αιτίες που οδήγησαν στην ψυχική του ερήμωση. Προσπαθήστε να βρείτε στο κείμενο και να παρουσιάσετε τα σχετικά χωρία.

Οι εργασίες σας πρέπει να είναι αναρτημένες στο Wiki της τάξης ως το τέλος της έκτης διδακτικής ώρας προκειμένου να σχολιαστούν από τον διδάσκοντα και μετά από πιθανές βελτιώσεις να αναρτηθούν στο ιστολόγιό μας.

### Δραστηριότητα εβδομης διδακτικής ώρας

Κατά την εβδομη ώρα θα εκπονήσουμε δύο δραστηριότητες: οι δύο πρώτες ομάδες θα εκπονήσουν την πρώτη και οι άλλες τρεις τη δεύτερη. Ωστόσο αξίζει τον κόπο να παρακολουθήσουμε όλοι στην ολομέλεια το υλικό στο οποίο στηρίζονται οι δύο εργασίες.

#### 1η και 2η ομάδα:

Όπως έχετε διαβάσει στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#) ο ρεαλισμός ως τεχνοτροπία αφορά και άλλες μορφές τέχνης, όπως η ζωγραφική. Επίσης, μερικές δεκαετίες αργότερα από την εμφάνισή του στη ζωγραφική και τη λογοτεχνία ο ρεαλισμός επηρέασε μια νέα για την εποχή τέχνη, τον κινηματογράφο. Οπότε οι ειδικοί μιλούν για νεορεαλισμό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα νεορεαλιστικής ταινίας στον ελληνικό κινηματογράφο αποτελεί η ταινία του Αλέκου Αλεξανδράκη «Συνοικία το όνειρο» που προβλήθηκε το 1961. Θα παρακολουθήσουμε σύντομο [απόσπασμα](#) της ταινίας.

Να εκπονήσετε τις παρακάτω δραστηριότητες:

1. Αξιοποιώντας τις γνώσεις που αποκομίσατε τις προηγούμενες διδακτικές ώρες σχετικά με τα γνωρίσματα του ρεαλισμού να εξηγήσετε την ένταξη της ταινίας στο νεορεαλισμό.
2. Η ταινία προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις από την κυβέρνηση της εποχής και μερίδα του κόσμου. Τελικά προβλήθηκε λογοκριμένη προκαλώντας και πάλι



βίαια επεισόδια. Ο ίδιος ο Αλέκος Αλεξανδράκης μιλάει για τις αντιδράσεις αυτές στην εκπομπή [Νυχτερινός επισκέπτης](#) του Άρη Σκιαδόπουλου. Να παρακολουθήσετε σύντομο απόσπασμα της συνέντευξης [00:32 – 00:35] και να διαβάσετε το σχετικό [άρθρο](#) στην εφημερίδα *Το Βήμα*. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι προκλήθηκαν οι αντιδράσεις αυτές; Να αναρτήσετε το κείμενό σας ως σχόλιο στο παραπάνω άρθρο.

3. Να γράψετε την άποψή σας για τη λογοκρισία σε βάρος των έργων τέχνης υπό μορφή σύντομου σχολίου στο [YouTube](#), όπου είναι αναρτημένο απόσπασμα της δημοσιογραφικής εκπομπής «Η μηχανή του χρόνου» της NET με θέμα την αντιμετώπιση της ταινίας από αρχές και κοινό.

#### 3η, 4η και 5η ομάδα:

Συχνά οι εικαστικές τέχνες και ο κινηματογράφος εμπνέονται από τη λογοτεχνία. Έτσι και το διήγημα που εξετάζουμε έγινε πηγή έμπνευσης των Πέτρου Θανάση και Βανέλλη Δημήτρη, οι οποίοι το διασκεύασαν σε γραφιστικό αφήγημα. Αφού το παρακολουθήσουμε να εκπονήσετε τις παρακάτω δραστηριότητες:

1. Πιστεύετε ότι αποδίδεται μέσω του λόγου, των σκίτσων και της μουσικής ο νατουραλιστικός χαρακτήρας του διηγήματος; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Ποια είναι η γνώμη σας για το γραφιστικό αφήγημα; Το θεωρείτε πετυχημένο ή όχι και γιατί; Τι σας άρεσε ιδιαίτερα; Ποια αδυναμία εντοπίζετε; Να γράψετε την απάντησή σας και στη συνέχεια, αφού συντομεύσετε το κείμενό σας, να το αναρτήσετε ως σχολιασμό του γραφιστικού αφηγήματος στο [YouTube](#), όπου είναι αναρτημένο.



## Γ΄ ΦΑΣΗ

Να επιλέξετε και να εκπονήσετε ατομικά στο σπίτι μια από τις παρακάτω εργασίες την οποία θα παρουσιάσετε στην τάξη την επόμενη διδακτική ώρα και θα αναρτήσετε στο ιστολόγιο της τάξης.

### Δραστηριότητες όγδοης διδακτικής ώρας

1. Να ετοιμάσετε μια εργασία με θέμα τον κοινωνικό αποκλεισμό στις μέρες μας. Η εργασία σας μπορεί να έχει όποια μορφή επιθυμείτε (άρθρο, διήγημα, ποίημα, σύντομο θεατρικό κείμενο, σκίτσο, αρχείο PowerPoint, αφίσα).
2. Να ετοιμάσετε μια εργασία με θέμα τη δύναμη της τέχνης να ασκεί επίδραση στο κοινό και τα κρούσματα λογοκρισίας από τα εκάστοτε καθεστώτα ή και από ομάδες του πληθυσμού. Η εργασία σας μπορεί να έχει όποια μορφή επιθυμείτε (άρθρο, διήγημα, ποίημα, σύντομο θεατρικό κείμενο, σκίτσο, αρχείο PowerPoint, αφίσα).
3. Αντλώντας υλικό από τις εργασίες που εκπονήθηκαν τις προηγούμενες διδακτικές ώρες και επεκτείνοντάς με όποια άλλη πληροφορία θεωρείτε απαραίτητη να συντάξετε ένα άρθρο με θέμα το διήγημα «Παραρλάμα» του Δ. Βουτυρά, το οποίο πρόκειται να αναρτήσετε στην ελεύθερη διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια [Βικιπαίδεια](#).
4. Να ετοιμάσετε μια παρουσίαση του διηγήματος «Παραρλάμα» του Δ. Βουτυρά σε αρχείο PowerPoint με τη μορφή γραφιστικού αφηγήματος στο περιβάλλον Movie Maker.



## **Z. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ**

Το υλικό που θα παραχθεί κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου μπορεί να αξιοποιηθεί σε μια εκδήλωση του σχολείου για τον ρατσισμό και τον κοινωνικό αποκλεισμό είτε να σταλεί σε λογοτεχνικούς διαγωνισμούς που διοργανώνονται στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

## **H. ΚΡΙΤΙΚΗ**

Πιθανόν να δυσκολέψει την εφαρμογή του σεναρίου η ανάγκη να είναι διαθέσιμο το εργαστήριο πληροφορικής όλες τις διδακτικές ώρες. Επίσης, απαιτείται οι μαθητές να έχουν δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο από το σπίτι τους. Αν αυτό δεν είναι εφικτό, μπορεί το πρόβλημα να ξεπεραστεί με το να παρακινηθούν οι μαθητές να εργαστούν σε δημόσιους χώρους που διαθέτουν για το κοινό δωρεάν υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο (π.χ. δημόσιες βιβλιοθήκες).

## **Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

Οικονόμου, Β. 2012. Νοητικοί και Εννοιολογικοί χάρτες στην ιστοσελίδα

Η τεχνολογία στην εκπαίδευση [30.4.2013].

<https://economu.wordpress.com/%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C/%CE%BD%CE%BF%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CF%87%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B5%CF%82/>





Παντζαρέλας, Π. 2012. Τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας και οι χρήσεις τους: περιβάλλοντα παραγωγής λόγου, λογισμικό παρουσίασης και διαδικτυο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

[http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital\\_school/3.1.2\\_pantzarelas\\_0.pdf](http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_pantzarelas_0.pdf) [2/5/2013]

Χοντολίδου Ελ. 2012. Μελέτη για τα εκπαιδευτικά σενάρια στη διδασκαλία της λογοτεχνίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

<http://dialogos.greek-language.gr/mod/folder/view.php?id=66> [2/5/2013]